

N:o 79.

Ank. till Riksd. kansli den 22 april 1904, kl. 5,30 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bestämmande af sträckningen af viss del af sjögränsen mellan Sverige och Norge.

(2:a U. A.)

Under åberopande af bilagdt protokoll i sammansatt norskt och svenskt statsråd den 15 mars 1904 äfvensom utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 26 mars 1904 har Kungl. Maj:t uti en sistnämnda dag till Riksdagen aflåten proposition (n:o 70) föreslagit Riksdagen medgifva, att frågan om sträckningen af sjögränsen emellan Sverige och Norge från den i förenämnda protokoll omförmälda punkt XVIII ut i hafvet, så långt territorialgränsen går, må hänskjutas till afgörande af en särskild skiljedomstol, i öfverensstämmelse med hvad i protokollen är anfördt.

Till ofvanberörda protokoll i sammansatt norskt och svenskt statsråd den 15 mars 1904 har chefen för norska handels- och industridepartementet anfördt följande.

»Departementet tillåter sig att inkomma med underdånigt betänkande angående åtgärder till närmare bestämmande af riksgränsen i vattnet mellan Sverige och Norge.

Sjögränsen mellan de tvenne länderna, som löper från det inre af Idefjorden och ut till hafvet, är fastställd genom en gränsreglering af den 26 oktober 1661, företagen i öfverensstämmelse med fredstraktaterna i Roskilde af den 26 februari—9 mars 1658 och i Köpenhamn af den 27 maj—6 juni 1660.

Det har under tidernas lopp härskat osäkerhet om denna gränslinje beträffande flera punkter, i det att den icke någon gång under den långa tidsperioden mellan 1661 och 1897 har gjorts till föremål för gemensam besiktning och undersökning.

År 1897 vidtogo norska inredepartementet och svenska civildepartementet åtgärd för att söka få gränsens rätta sträckning klargjord, och under augusti månad nämnda år sammanträffade därefter två norska och två svenska kommissarier för att, efter genomgående af handlingar och undersökningar på platsen o. s. v., afgifva förslag till bestämmande och angifvande på kartorna af gränslinjen mellan Norge och Sverige från det inre af Idefjorden och ut till hafvet.

De norska kommissarierna voro expeditionssekreteraren Hroar Olsen och kommandören A. Rieck; de svenska kommissarierna voro kommandören E. Oldberg och assessoren H. Westring.

Kommissarierna framlade den 18 augusti 1897 som resultat af sina förhandlingar och undersökningar »kungl. svenska och norska kommissionens förslag till och beskrifning af sjögränsen mellan Norge och Sverige från det inre af Idefjorden ut till hafvet».

Det framgår af denna handling, som är undertecknad af samtliga fyra kommissarierna, att enighet rådde mellan dessa om gränslinjen från det inre af Idefjorden till en punkt mellan Jylte kummel (norskt) och en holme nordväst om Norra Hellsö (svensk) — hvilken punkt är betecknad som XVIII på en förslaget bilagd karta* — så att Helleholmen hänföres till Sverige, Knivsöarna till Norge.

Med hänsyn till gränslinjens sträckning från nämnda punkt XVIII och ut till hafvet uppnåddes däremot icke enighet inom kommissionen. De norska och de svenska medlemmarna framställde för denna del hvar sitt särskilda förslag, i enlighet hvarmed Grisbådarna tillika med några norr om Koster liggande skär och grund skulle tillfalla respektive Norge eller Sverige.

Kommissariernas förslag tillika med två därtill hörande kartor biläggas.

* Ifrågasvarande karta finnes i aftryck fogad vid Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Departementet är af den åsikt, att den af de norska och de svenska kommissarierna gemensamt föreslagna linjen från det inre af Idefjorden till punkt XVIII på de förslaget medföljande kartor bör anses som den riktiga gränslinjen. I det att med hänsyn till den närmare beskrifningen af denna linje hänvisas till kommissariernas förslag, tillåter departementet sig att hemställa, att linjen af Eders Maj:t godkännes såsom den rätta gränsen mellan rikena.

Så framt Eders Maj:t behagade fatta beslut i öfverensstämmelse härmed, förutsätter departementet, att därefter kungl. kungörelser angående den godkända gränslinjen utfärdas i hvarterdera rikets särskilda statsråd.

Det torde vidare böra framhållas, att det är af betydelse, att snarast möjligt ett utmärkande af den här omhandlade delen af sjögränsen må äga rum. Den ändamålsenligaste ordningen synes vara, att en kommissarie för hvart rike utses att företaga detta utmärkande, och departementet tillstyrker därför Eders Maj:t att bifalla detta, i det att departementet utgår ifrån att i så fall i hvarterdera rikets särskilda statsråd utnämnas, respektive en norsk och en svensk kommissarie.

Som ofvan anförts, uppnådde de norska och de svenska kommissarierna icke enighet med afseende å frågan om gränsens rätta sträckning från omförmälda punkt XVIII ut till hafvet.

Här nedan lämnas en närmare beskrifning å den omtvistade gränslinjen, sådan som den från norsk och från svensk sida är afsedd att böra gå.

De norska kommissariernas uppfattning.

Från den som punkt XVIII betecknade punkten mellan Jylte kummel och en holme nordväst om Norra Hellsö bör gränsen dragas i rät linje ut i öppna hafvet genom midtpunkten af en rät linje, dragen från sydspetsen af den sydligaste norska Tislarön, Klöveren, till nordspetsen af norra Kosterö (svensk), så att gränslinjen går öfver Båtshakegrundet och att alla norr om denna gränslinje liggande holmar, skär och grund, däribland Grisbådarna, blifva norska.

Linjen är på kommissariernas karta betecknad med röd färg och den omnämnda punkten mellan Klöveren och norra Kosterö betecknad som punkt XIX.

De svenska kommissariernas uppfattning.

Från punkt XVIII bör gränsen dragas i rät linje ut till öppna hafvet genom en punkt omkring 300 meter norr om Rödskärs Nordgrund och därefter ungefär midt emellan Grisbådarna och Sköttegrunden så, att alla söder om denna linje liggande holmar, skär och grund, däribland Grisbådarna, blifva svenska.

Linjen är på kommissariernas karta betecknad med gul färg, och den nämnda punkten norr om Rödskärs Nordgrund betecknad som punkt XIX.

Detta departement tillåter sig underdånigst att föreslå, att frågan om den omtvistade gränslinjen hänskjutes till afgörande genom skiljedom af en särskild domstol, sedan samtycke härtill gifvits af bägge rikenas representationer, och att man härvid förfar på följande sätt:

I hvardera rikets särskilda statsråd utses två skiljemän.

Skiljemännen välja gemensamt på förhand en femte skiljeman, som tillika fungerar som domstolens ordförande. Vid lika röstetal anförts valet af femte skiljeman till det främmande statsöfverhufvud, som Hans Maj:t Konungen därom anmodar.

Reglerna för domstolens arbetsordning och för förhandlingarna äfvensom för dess säte bestämmas af domstolen själf.

Den i behörig ordning afkunnade skiljedomen angående den omtvistade gränslinjens rätta sträckning skall vara slutligt bindande för bägge parterna.

Hvardera riket bestrider de omkostnader för skiljedomen, som angå det allena, hvaremot de gemensamma utgifterna såsom till den femte skiljemannen o. s. v. fördelas med hälften på hvardera riket.

I öfverensstämmelse med ofvanstående tillåter sig departementet underdånigst hemställa:

att Eders Maj:t behagade i nåder bestämma:

1:o) att den af de norska och de svenska kommissarierna år 1897 gemensamt föreslagna gränslinjen mellan Norge och Sverige från det inre af Idefjorden till punkt XVIII på två, kommissariernas förslag bifogade kartor godkännes;

2:o) att utmärkande af denna gränslinje skall företagas af därtill utsedda kommissarier, en från hvardera riket;

3:o) att frågan om gränslinjen mellan Norge och Sverige från ofvan nämnda punkt XVIII ut i hafvet, så långt territorialgränsen går, hän-

skjutes till afgörande af en särskild skiljedomstol, i öfverensstämmelse med hvad här ofvan anförts, för såvidt de två rikenas representationer därtill gifva sitt samtycke.»

De svenska ledamöterna af statsrådet instämde i hvad föredraganden hemställt beträffande godkännande af den utaf de svenska och de norska kommissarierna föreslagna gränslinjen från det inre af Idefjorden till den nämnda punkten XVIII samt denna gränslinjes utmärkande.

Hvad angick gränsens sträckning från punkten XVIII ut i hafvet intill territorialgränsen, anmälde dessa ledamöter, att uti flera i ärendet inkomna utlåtanden framstälts förslag till gränslinjens bestämmande sålunda, att denna linje delvis komme att dragas ännu något nordligare, än de svenska kommissarierna föreslagit. Under uttalande, med hänsyn härtill, af den uppfattning att förslaget om öfverlämnande till en särskild skiljedomstol att afgöra frågan om gränsens sträckning i denna del innebure, att parterna å ömse sidor skulle äga att, utan att vara bundna enhvar af sina kommissariers förslag, inför domstolen framställa de påståenden i nämnda hänseende, hvartill de kunde finna sig befogade, biträdde dessa ledamöter föredragandens förslag jämväl i denna del.

De norska medlemmarna af statsrådet hade intet att anmärka mot ofvanstående anförande, som öfverensstämde med hvad som också från norsk sida hade förutsatts.

Enligt ofvannämnda statsrådsprotokoll öfver civilärenden för den 26 mars 1904 har chefen för civildepartementet vid föredragning af detta ärende yttrat följande.

»Med anledning af uppkomna stridiga meningar rörande rätta sträckningen å vissa punkter af sjögränsen mellan Sverige och Norge — gränsen har fastställts genom gränstraktaten den 26 oktober 1661 och sedermera icke underkastats någon revision — uppdrog Kungl. Maj:t den 12 juli 1897 åt två svenska kommissarier att, jämte två från norsk sida utsedda personer, verkställa undersökning angående rätta sträckningen af riksgränsen mellan Sverige och Norge från det inre af Idefjorden ut till hafvet samt att efter besök på stället och efter att hafva genomgått frågan rörande handlingar och kartor afgifva förslag till gränslinjens bestämmande å ifrågavarande sträcka samt densammans angifvande å kartorna.

De svenska och norska kommissarierna fullgjorde sitt uppdrag under tiden från och med den 11 till och med den 21 augusti 1897. Med underdånig skrifvelse den 31 i nyssnämnda månad öfverlämnade de svenske kommissarierna protokoll öfver förrättningen samt kommissionens förslag

till och beskrifning af sjögränsen mellan Sverige och Norge från det inre af Idefjorden ut till hafvet jämte affattning på karta af den föreslagna gränslinjen.

Till grund för förslaget ligger 1661 års traktat. Då vid granskning af den till traktaten hörande kartan densamma befunnits vara i hög grad felaktig, särskildt beträffande området utanför Svinesund, har vid gränslinjens affattning å karta densamma icke kunnat användas. För detta ändamål hafva därför nyare kartor måst begagnas.

Förslaget till gränslinje på sträckningen från det inre af Idefjorden till mynningen af Svinesund vid Hummerholmen är inlagdt å en kopia af en utaf svenska sjökarteverket år 1861 upprättad originalmätningsskarta öfver ifrågavarande gränsområde i skalan 1 : 20,000. För utmärkande af gränslinjen å den återstående sträckningen, eller från Hummerholmen ut till territorialgränsen, har användts ett exemplar af en utaf »Norges geografiske opmaaling» år 1868 utgifven specialkarta öfver Kristianiafjorden från Hankö till Torbjörnskår och Idefjorden i skalan 1 : 50,000.

Af kommissionens förslag framgår, att enighet uppnåtts rörande gränsens sträckning från det inre af Idefjorden (punkt I i förslaget och å kartan) till en punkt betecknad med XVIII. Denna punkt angifves i förslaget såsom midtpunkten å en rät linje, dragen från Jylte kummel till södra udden af den på nordvästsidan af Norra Hellsö liggande lilla holme. Jylte kummel är ett sjömärke uppsatt å Jylteholmen, belägen strax söder om den norska till Hvalögruppen hörande ön Herföl. Norra Hellsö tillhör Sverige. Beträffande gränsens sträckning från punkt XVIII ut till sjöss hafva olika förslag framställts af de svenska och norska kommissarierna.

De svenska kommissariernas förslag rörande gränsens sträckning från punkt XVIII ut till sjöss, så långt territorialgränsen går, är å kartan angifvet med gul linje. Enligt detta förslag skulle gränslinjen från nyssnämnda punkt dragas till en punkt omkring 300 meter norr om Rödskärs Nordgrund (punkt XIX) och vidare ungefär midt emellan undervattensskären Grisbådarna och Sköttegrunden på det sätt, att alla söder om denna linje liggande holmar, skär och grund, däribland Grisbådarna, blefve svenska.

Enligt de norska kommissariernas förslag, å kartan angifvet med röd linje, skulle punkt XIX utgöras af midtpunkten å en rät linje, dragen från sydspetsen af den sydligaste af de norska Tislaröarna (Klöveren) till nordspetsen af Norra Kosterö, på det sätt att gränslinjen, dragen genom nämnda midtpunkt, går öfver grundet Båtshaken och att alla norr om

denna gränslinje liggande holmar, skär och grund, däribland Grisbådarna, blefve norska.

I fråga om området utanför Hummerholmen stadgar 1661 års traktat, att gränsen skall gå »från Kosteröarna mellan Tislarne och mellan Kattholmen och Hvalöarna in genom Svinesundsfjorden». Kattholmen är belägen innanför punkt XVIII mellan punkterna XV och XVI. Å den till traktaten hörande kartan är gränsen dragen från mynningen af Svinesund i rät linje till en punkt, som synes vara belägen ungefär midt emellan Kattholmen å svenska sidan och den till Hvalögruppen hörande »Maköholmen» å norska sidan, samt från denna punkt i rät linje till en annan punkt, som synes vara belägen midt emellan Kosteröarna å svenska sidan och Tislaröarna å norska sidan. Någon antydning om huru gränsen därutanför skall gå finnes icke vare sig i traktaten eller å den därtill hörande kartan. Med »Maköholmen» afses antagligen Norra Sandö, hörande till Hvalögruppen. Någon ö med namnet Maköholmen finnes nämligen icke, hvaremot på Norra Sandö finnes en gård benämnd Makö eller Magö.

Vid en jämförelse mellan 1661 års karta och de nyare kartorna visar sig, att belägenheten är å den förra kartan alldeles oriktigt angifven särskildt beträffande den af de stora öarna Norra och Södra Sandö, Herföl, Kirkeö m. fl. bestående gruppen Hvalöarna. Om en linje drages från midtpunkten mellan Kattholmen å ena sidan och någon närbelägen punkt å Hvalöarna å den andra till midtpunkten mellan Kosteröarna och Tislaröarna, skulle denna linje komma att gå midt öfver de ostligaste till Norge hörande Sandöarna och Herföl. Detta torde till fullo ådagalägga omöjligheten af att lägga den å 1661 års karta utmärkta gränslinjen till grund för bestämmandet af gränsens rätta sträckning å det tvistiga området.

I sin förenämnda underdåniga skrifvelse yttra de svenska kommissarierna rörande bestämmandet af gränslinjen å detta område följande.

De norska kommissarierna hade, med anledning därpå att gränslinjen å 1661 års karta dragits till midtpunkten mellan Kosteröarna å ena och Tislaröarna å andra sidan, ansett, att linjen från punkt XVIII borde dragas i rak linje till midtpunkten mellan Nordkoster och södra spetsen af Klöveren i Tislarögruppen samt därifrån i rak fortsättning ut till territorialgränsen. Enligt detta förslag skulle vissa af skären norr om Kosteröarna, nämligen Stenbrottet, Rödskärs Nordgrund och delvis Båtshaken, komma på norska sidan af gränsen. Detsamma skulle blifva fallet med Grisbådarna. Om än en sådan tolkning af traktaten ej syntes sakna skäl, kunde likväl däremot erinras, att den å 1661 års karta uppdragna linjen

A icke kunnat följas, enär belägenheten å kartan vore oriktigt angifven, samt att hvarken traktaten eller kartan innehölle någon som helst antydning om gränsens sträckning utanför Koster- och Tislaröarna. Vid sådant förhållande syntes den naturliga belägenheten samt häfden böra tillerkännas afgörande betydelse. Hvad då anginge skären norr om Kosteröarna, såge man genast vid en blick på kartan, att desamma uppenbarligen hörde tillsammans med den ögrupp, hvars hufvudöar kallades Kosteröarna. Den utredning angående häfden, som kommissarierna varit i tillfälle verkställa, gäfvö ock otvetydigt vid handen, att fisket vid dessa skär ansetts tillkomma uteslutande svenskarna, ehuru någon gång norska fiskare uppträdt äfven där. Hvad åter anginge Grisbådarna, vore väl dessa belägna på något större afstånd från Kosteröarna än från den grupp af skär, hvars sydliga medelpunkt utgjorde den ostridigt norska ön Heja. Men mot Grisbådarnas hänförande till Norge talade emellertid på det kraftigaste de synnerligen bestämda uppgifter angående häfden, som vid kommissariernas besök å Nordkoster erhållits af där boende fiskare. Dessa hade nämligen uppgifvit, att vid Grisbådarna af dem bedrefves ett mycket betydande hummerfiske, och hade de förklarat, att detta fiske bedrefves uteslutande af svenska fiskare. De å norska sidan insamlade uppgifterna angående ifrågavarande fiske vore hvarandra motsägande. Vissa af dem bekräftade ganska tydligt kosterfiskarens berättelser, under det andra gäfvö vid handen, att äfven norrman emellanåt bedrifvit fiske å Grisbådarna. Den af kommissarierna åvägabragta utredningen angående häfden vore naturligtvis mycket ofullständig, men syntes dock i sin helhet utmärka, att Grisbådarna borde anses för svenska. Att dessa skär från äldre tider ansetts tillhöra Sverige bekräftades äfven af följande omständigheter, nämligen att å en i sjökarteverkets arkiv förvarad »karta öfver den del af Bohus Skärgård, som sträcker sig från Saltbobäcken till Rösö jämte Kosteröarna, afmätt, pliktad samt ritad år 1804 af Johan Gustaf af Lund», hvilken karta, därå riksgränsen icke vore utmärkt, utan allenast farleder uppritade, icke upptoge angränsande norska öar, Grisbådarna vore återgifna; att desamma vid de mätningar, som legat till grund för omförmälda af »Norges geografiska opmaaling» år 1868 utgifna specialkarta, icke blifvit uppmätta, utan å kartan utlagda från svenska sjökort, för hvilkas upprättande de blifvit genom svenska sjökarteverket uppmätta och inlagda å sjökarteverkets förenämnda, år 1861 upprättade originalmätning-kartor; samt att sjömärken å desamma blifvit utsatta genom svenska lotsverkets försorg, hvilket dock först skett på våren 1896.

Den utredning rörande häfden, som omförmåles i de svenska kommissariernas underdåniga skrifvelse, hade kommissionen sökt vinna genom inhämtande af upplysningar i detta afseende från fiskarbefolkningen å olika platser å såväl den svenska som norska sidan. Enligt hvad förrättningsprotokollet utvisar, verkställdes dylika undersökningar å den norska ön Herföl, å Nordkoster samt å de norska öarna Tislarön, Asmalön och Västerön, de två sistnämnda hörande till Hvalöarna.

Å Herföl tillstädeskommo fem fiskare, hvilka lämnade följande upplysningar.

Fiskarena i Herföl hade brukat fiska efter hummer vid Stenbrottet, Rödskärs Nordgrund, Kostersten, Klöfningsgrunden, Båtshaken, Rödskår samt Grisbådarna. De plögade bedrifva fiske med backor eller tinor söder om Grisbådarna i en där gående ränna. Svenskarna hade jämväl bedrifvit fiske med backor på detta ställe äfvensom fiskat hummer på Grisbådarna, Sköttegrunden, Rödskår, Båtshaken, Drammen, Kostersten, Stenbrottet och Rödskärs Nordgrund. Svenska fiskare hade för omkring tolf år sedan nekat en norsk fiskare att sätta hummertinor vid Rödskår, Stenbrottet, Klöfningsgrunden, Rödskärs Nordgrund eller rundt omkring på grunden norr om Nordkoster. Däremot hade svenskarna icke nekat de norska fiskarena att sätta ut sina hummertinor på Grisbådarna och däromkring. Fiskarena på Tislaröarna brukade fiska på Hejagrundet och däromkring. På Sköttegrunden hade tislarfiskarena, herfölsfiskarena och svenskarna fiskat om hvarandra. De norska fiskarena hade därför vändt sig till länsmanen och fogden, som gifvit dem det rådet att borttaga tinorna för de svenska fiskarena. Då de norska fiskarena åtvärnat de svenska, hade dessa tagit bort tinorna från sistnämnda grund, men senare nästan årligen åter visat sig där. Då de norska fiskarena ej vetat om den rätta gränslinjen, hade de emellertid icke gjort något vidare åt saken.

Å Nordkoster hördes tolf fiskare. Dessa berättade:

Fiskarena å bägge Kosteröarna hade alltid fiskat vid skären norr om Nordkoster (Stenbrottet, Rödskår, Rödskärs Nordgrund, Kostersten, Båtshaken, Klöfningsgrunden o. s. v.) och hade alltid betraktat fisket vid dessa skär såsom uteslutande svenskt. De närvarande hade dock i allmänhet fiskat mera västerut, och ingen af dem hade fiskat norr om Rödskår utom en, som fiskat ända till Rödskärs Nordgrund. Däremot hade de ingen kännedom, att norska fiskare idkat fiske vid dessa skär. Det fiske, som bedrefves vid dessa skär, vore hummerfiske samt sillfiske med garn. På Sköttegrunden hade svenskar och norrmän fiskat hummer om

hvarandra utan att tvist därom uppstått mellan de olika landens inbyggare. På Grisbådarna brukade de svenska fiskarena bedrifva hummerfiske, men däremot hade norska hummerfiskare, såvidt de närvarande visste, aldrig fiskat hummer där. Fiske med tinor eller backor, som endast bedrifvits med små redskap, hade ansetts likgiltigt från svensk sida. Med sådana redskap hade emellertid såväl svenska som norska fiskare idkat fiske mellan Båtshaken och Heja. Hummerfisket vore det för fiskarena å Kosteröarna mest betydande fisket. Vid Grisbådarna fiskades hummer, och vore detta hummerfiske det bästa i trakten. Våren 1897 hade öfver sextio personer varit sysselsatta med hummerfiske därstädes. Befolkningen hade ansett gränsen mellan Sverige och Norge gå norr om skären, norr om Koster samt norr om Grisbådarna upp emot Sköttegrunden.

Å Tislarön hördes fyra fiskare, hvilka uppgåfvo följande:

Fiskarena på Tislarön bedrefve hummerfiske i allmänhet på grunden omkring Tislaröarna, Torbjörnskär och Heja. Däremot fiskade de icke vid skären norr om Korsteröarna. Förr hade norska fiskare, särskildt från Herföl, fiskat hummer vid dessa skär. Samtidigt hade svenskarna fiskat där. Jämväl vid Heja hade svenskarna fiskat tillsammans med norska fiskare. Det hade då varit gemensamt fiske. En af de närvarande, 65 år gammal, upplyste, att han fiskat vid Sköttegrunden, hvaremot han icke fiskat vid Grisbådarna, hvilket icke heller hans fader gjort. En annan af de närvarande meddelade, att han fiskat vid Sköttegrunden och för omkring tjugu år sedan jämväl vid Grisbådarna. Anledningen till att man förr icke i allmänhet fiskat så långt ut som vid Grisbådarna hade varit, att det då för tiden funnits godt om hummer närmare Tislarön. Anledningen till att tislarfiskarena icke fiskade på Grisbådarna vore fruktan för de svenska fiskarena, som togo upp de norska fiskarens hummertinor. Detta vore ock anledningen, hvarför fiskarena från Tislarön ej drefve hummerfiske vid Stenbrottet och de andra skären norr om Kosteröarna. Hvad anginge fisket med backor, upplystes det, att detta hufvudsakligen drefves väster om Tislarön vid Alnen, men för öfrigt rundt omkring Tislarön. Fiskare från Herföl, Västeröarna med flera andra ställen fiskade med backor söder, sydost och sydväst om Grisbådarna. Däremot hade de sig icke bekant, om fiskare från Herföl fiskade hummer vid Grisbådarna, hvaremot de visste, att herfölfiskare hade satt ut hummertinor vid Hejagrunden och Sköttegrunden.

Å Asmalön hördes fem fiskare, bosatta vid Viger å samma ö. Dessa anförde:

Fiskare från detta ställe bedrefve hummerfiske i synnerhet vid Heja, Hejagrunden och vidare norrut mot Torbjörnskar samt söderut vid Sköttegrunden och mellan dessa grund och Grisbådarna. De fiskade icke vid Rödskar, Rödskärs Nordgrund eller de öfriga skären norr om Kosteröarna. Svenskarna bedrefve hummerfiske vid Grisbådarna och ofta norr därom upp mot Torbjörnskar. De norska fiskarena från Viger begåfve sig icke till Grisbådarna för att fiska af fruktan för att svenskarna skulle taga hummertinorna ifrån dnm. Grisbådarna ansåges vara en mycket god fiskeplats. Där bedrefves emellanåt jämväl sillfiske. Fisket med backor bedrefves hufvudsakligen på djupet söder om Heja både norr och söder om Grisbådarna.

Å Västerön hördes fem fiskare, bosatta vid Kuhaugen å nämnda ö. Dessa berättade:

Fiskare från Kuhaugen bedrefve hummerfiske vid Heja, Hejagrunden och omkring Torbjörnskar samt på Sköttegrunden och Grisbådarna. På det senare stället hade alla de närvarande fiskat hvarje år, allenast med undantag af en af dem, hvilken icke fiskat där de senare åren, men väl hans söner. Fiskarena hade trott, att Grisbådarna vore norska, då det största djupet vore sydost om dem. De svenska fiskare, som också plägade bedrifva fiske på Grisbådarna, hade icke hindrat fiskarena från Kuhaugen att fiska där. De närvarande ansåge Grisbådarna för en mycket god plats för hummerfiske, och de förklarade, att det skulle vara en betydlig förlust för dem, om de icke skulle tillåtas fiska där.

Uti en den 25 augusti 1897 dagtecknad underdånig skrift hafva C. L. Johansson från Styrö, Adolf Andreasson från Nordkoster och Anders Andersson från Sydkoster, med hvilka 109 fiskeidkare från Kosteröarna samt angränsande öar och fastland förenat sig, uttalat sina farhågor, att vid en blifvande gränsreglering gränsen komme att bestämmas så, att de bohuslänska fiskarena komme att förlora det fiskeområde, som af ålder ansetts tillkomma dem. Det svenska fiskeområdet sträckte sig nämligen sedan långliga tider tillbaka ända till norra kanten af ön Heja, hvarest under fisketiden svenska fiskare plägat hafva bostäder uppförda. Omkring år 1872 hade dock efter tillsägelse från norsk sida de svenska fiskarena måst upphöra med fiske vid Heja, men dessförinnan hade fiske därstädes uteslutande bedrifvits af svenska fiskare. Så vidt undertecknarne hade sig bekant, idkades icke af norrmän hummerfiske söder om en linje dragen från södra delen af Tjurholmen till norra kanten af Heja, undantagandes omkring Heja.

Genom nådig remiss den 1 oktober 1897 anbefalldes Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län att verkställa utredning i fråga om häfd dels till de norr om Kosteröarna belägna mindre öar och undervattensskär, af hvilka de nordligaste vore Rödskärs Nordgrund och Stenbrottet, dels ock till undervattensskären Grisbådarna.

Med anledning däraf lät Kungl. Maj:ts befallningshafvande vid sammanträde inför kronofogden i orten höra den fiskeidkande befolkningen i Vätte härad. Vid sammanträdet, som ägde rum i Strömstad den 5 november 1897, tillstädeskommo 101 personer, samtliga fiskeidkare inom nämnda härad. Protokollet vid sammanträdet innehåller yttranden af en-hvar af de närvarande. De härvid afgifna berättelserna gifva vid handen, att svenska fiskare åtminstone ända ifrån 1830-talet idkat hummer-, sill- och backfiske vid ön Heja, där de under fisketiden haft uppförda tillfälliga bostäder. Detta förhållande synes hafva fortgått ända fram på 1870-talet, under hvilken tid norrmän icke plägat idka fiske därstädes. I sammanhang med uppförandet af ett kummel i Heja, hvilket torde hafva skett något år på 1870-talet, synes från norsk sida försök hafva gjorts att bortmota de svenska fiskarena från fiskeplatserna vid ön. Efter denna tid började norrmän idka fiske därstädes och synas inom ganska kort tid hafva utträngt de svenska fiskarena, så att för närvarande fiske vid Heja torde bedrifvas endast af norrmän. Hvad beträffar fisket vid Sköttegrunden synes af de afgifna berättelserna framgå, att jämväl detta i äldre tider brukats uteslutande af svenskar, men att numera fiske därstädes idkades af såväl svenskar som norrmän. Å det fiskeområde, som utgöres af skären norr om Kosteröarna intill Rödskärs Nordgrund samt Grisbådarna, bedrefves fisket, enligt de å sammanträdet närvarandes samstämmiga uttalande, endast af svenskar. Med undantag af en af de närvarande, hvilken omtalade, att »för ungefär 25 år sedan» (yttrandet afgafs år 1897) norrmän idkat fiske vid Grisbådarna, men sedermera lämnat detsamma, förklarade samtliga, att de icke iakttagit norrmän idka fiske å detta område. I öfrigt påpekades vid sammanträdet, att såväl Grisbådarna som den samling af skär, som norrut ifrån Kosteröarna sträckte sig till Rödskärs Nordgrund, vore en naturlig fortsättning af dessa öar och att det djupaste vattnet ginge mellan Tistlaröarna och Rödskärs Nordgrund. Slutligen antecknades, att årliga värdet af hummerfisket vid Grisbådarna beräknas till 20,000 kronor.

Riktigheten af dessa uppgifter bekräftades ytterligare genom de upplysningar, som vid förhör inför lotskaptenen i Göteborgs lotsfördelning

lämnats af äldre fiskare från Fjällbacka och af lotspersonalen å Nordkoster.

Genom Kungl. Maj:ts befallningshafvande har yttrande i ämnet inforrats från lotskaptenen i nämnda lotsfördelning. Lotskaptenen yttrar:

Beträffande den föreslagna riksgränsen från den i kommitterades förslag angifna punkt XVIII till den i det speciellt svenska förslaget angifna punkt XIX, syntes icke något vara att anmärka. Däremot funne lotskaptenen såväl det svenska förslaget angående sträckningen af riksgränsen från sistnämnda punkt till territorialgränsen som i synnerhet det norska förslaget angående sträckningen af riksgränsen från punkt XVIII icke vara antagliga. Samtliga skär och grund, som låge spridda norr om Nordkoster och norrut slutade med grunden Stenbrottet, Rödskärs Nordgrund och Båtshaken, vore genom sitt läge Nordkoster naturliga tillhörighet. På grund däraf och då 1661 års traktat icke angåfve, hvar gränslinjen framginge mellan Nordkoster och Tistlaröarna, samt den traktaten tillhörande kartan vore ofullständig och oriktig, syntes helt naturligt, att enligt traktatens mening gränslinjen borde framgå genom det djupa och vida vattenområde, som utbredde sig mellan Stenbrottet och Rödskärs Nordgrund, å södra sidan, samt Tistlaröarna, å nordsidan, hvarigenom äfven gränslinjen förlades ungefär lika långt från de öfver vattenytan liggande svenska skären, Rödskären, som från det norska Svartskär bland Tistlarögruppen. Såsom ytterligare skäl för att detta varit traktatens mening ville lotskaptenen framhålla, att traktaten säkerligen ingåtts i ändamål att åstadkomma en naturlig och god gräns mellan de båda länderna, hvilket icke blifvit fallet, om gränslinjen dragits fram öfver och tätt intill en mängd små holmar och skär, där hummerfisket lätt gåfve anledning till tvister mellan fiskarena från de båda länderna. Då därtill komme, att svenska fiskare till följd af gammal häfd fiskat så långt norrut som vid Tistlaröarna och Heja, samt Heja för icke fullt en mansålder sedan af svenska fiskare ansåges tillhöra Sverige, äfvensom att samtliga Grisbådarna, till hvilka hörde det med svensk konprick utmärkta Sköttegrundet, enligt gammal häfd tillhört Sverige, kunde lotskaptenen för sin del icke fatta, att de svenska kommitterade haft nöjaktig anledning medgifva, det skäl förefunnits för de norska kommitterades tolkning af traktaten rörande gränslinjens dragande från punkt XVIII. Såsom ett ytterligare stöd för denna uppfattning anfördes, att å en af de svenska kommitterade antagligen icke känd och ej heller åberopad karta öfver Göteborgs och Bohus län, utgifven år 1806 af S. G. Hermelin, riksgränsen vore utlagd norr

om Grisbådarna. Lotskaptenen hemställde därför, att från punkt XIX i de svenska kommitterades förslag gränslinjen fortsattes i samma riktning till en punkt, hvilkens läge bestämdes af följande väl synliga och tydliga lång- och tvärmärken, nämligen:

Berget »Kosterbonden» öfverens med det västligaste af skären »Små Drammarne» samt sydvästra udden af »Södra Hellsö» öfverens med »Höga Rödsjär» bland »Rödsjär»;

och att från denna punkt gränslinjen droges i sistnämnda riktning eller med sydvästra udden af »Södra Hellsö» öfverens med »Höga Rödsjär» till territorialgränsen.

Att denna gränslinje äfven lämpade sig bäst i förhållande till svenska och norska kusternas hufvudriktningar, syntes tydligt vid betraktande af det svenska sjökortet »Bohusbugten». Likaledes ville lotskaptenen upplysa, att enligt meddelande af åtskilliga bland skärgårdsbefolkningen samma gräns numera, med högst få undantagsfall, respekterades af de båda ländernas fiskare.

För egen del har Kungl. Maj:ts befallningshafvande i underdånigt utlåtande den 15 mars 1898 anført:

Den regel vid uppdragandet af gränser i vattendrag mellan landskap, län och byar, att gränslinjen droges i midten, där vattnet vanligen vore djupast, vore i ännu högre grad tillämplig vid uppdragandet af gränslinje uti hafvet mellan två riken, då de olägenheter, som alltid måste uppkomma därigenom, att en holme eller dess naturliga fortsättning af undervattensskär delades mellan två riken, i görligaste måtto därigenom undvekes. Denna omständighet hade de svenska och i ännu högre grad de norska kommissarierna förbisett, då de föreslagit, att gränsen skulle dragas från punkt XVIII i raka linjer ut i hafvet, hvarigenom enligt det norska förslaget gränsen skulle gå midt öfver de till Nordkoster hörande små öarna Stenbrottet och Båtshaken samt söder om Grisbådarna och enligt det svenska förslaget söder om det så kallade Sköttegrundet. Då af de hållna förhören med önskvärd tydlighet framginge, icke blott att de norr om Kosteröarna belägna skären Stenbrottet och Rödsjär Nordgrund utgjorde en naturlig fortsättning af nämnda svenska öar, utan äfven att såväl sistnämnda skär som Grisbådarna och dess naturliga fortsättning Sköttegrundet sedan urminnes tider på grund af häfd brukats af svenska fiskare, syntes redan därpå svenska statens äganderätt till samtliga förenämnda öar och skär till fullo ådagalagd; men då svenska lotsverket efter uppdrag af Kungl. Maj:t låtit å Sköttegrundet och Grisbådarna uppsätta sjömärken utan att

någon protest däremot från norsk sida försports, syntes hvarje tvifvel om nämnda grunds egenskap af svenskt vara undanröjdt. Förutom förenämnda af lotskaptenen åberopade, år 1806 utgifna karta utmärkte äfven två från krigsarkivet bekomna kartor, nämligen Moransons »Recognosceringen längs norska gränsen 1774 och 1775» samt en »på Kungl. Maj:ts allernådigaste befallning» åren 1803 och 1804 utgifven öfver Bohusläns och Norra Hallands skärgård, inlopp och hamnar, tydligt, att riksgränsen då ansågs gå norr om Stenbrottet, Rödskären och Grisbådarna. Genom gränsens dragande norr om Stenbrottet, Rödskärs Nordgrund och Sköttegrundet syntes det norska intresset icke på minsta sätt blifva lidande, då utredt vore, att svenska fiskare enligt häfdvunnet bruk bedrifvit fiske icke blott vid nämnda öar och skär, utan äfven vid den norr därom liggande ögruppen Heja. Visserligen hade norska fiskare emellanåt bedrifvit fiske vid de nordligaste Kosteröarna och Grisbådarna, men af denna anledning kunde nämnda skär icke anses som norska lika litet som af den omständighet, att svenska fiskare utöfvat sitt yrke vid Tislaröarna, kunde dragas den slutsats, att sistnämnda öar vore svenska. Mest naturligt vore, att gränsen framginge genom den djupa segelrännan, som sträckte sig norr om förenämnda tre grund (Stenbrottet, Rödskärs Nordgrund och Sköttegrundet) och hvilken af naturen själf syntes ägnad att utgöra gräns mellan de förenade rikena. Det skulle vara i högsta måtto beklagligt, om genom en gränsreglering något eller några af de områden, som i allmänna folkmedvetandet af ålder ansetts och fortfarande ansåges såsom svenska, komme att öfvergå till Norge och en stor del af norra Bohusläns fiskarbefolkning därigenom lede intrång i den näring, som de själfva och deras förfäder fått ostördt utöfva. Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansåge alltså, att den af de norska kommissarierna föreslagna sträckningen af riksgränsen saknade all rättslig grund och att äfven den af de svenska kommissarierna föreslagna riktningen så till vida vore oriktig, som genom densamma Sköttegrundet skulle komma att tillhöra Norge, samt att någon lämpligare och rättvisare sträckning af gränsen icke gäfves än den af lotskaptenen föreslagna.

Till följd af nådig remiss har jämväl lotsstyrelsen den 20 mars 1900 yttrat sig i ärendet; och anför denna styrelse:

Under den 14 augusti 1895 aflät norske fyrdirektören till lotsstyrelsen en skrivelse af innehåll, att från sjömansföreningar och enskilda ofta inkomme klagomål, att Grisbådarna och Persgrunden fortfarande till stor fara för sjöfarten vore utan märken. Man önskade därstädes fyrskepp eller ljudbojar. Hvad Grisbådarna beträffade syntes det vara tvifvelaktigt,

om de låge på norskt eller svenskt territorium. Fråga framställdes nu, huru man från svensk sida betraktade denna sak, om därifrån kunde väntas förfogande till grundens förseende med behöfliga varningstecken eller, i motsatt fall, om det skulle uppställas någon invändning emot, att man från norsk sida antog sig saken. Persgrundet låge ju otvifvelaktigt på svenskt territorium, så att saken så till vida icke vidkomme det norska fyrväsendet, men då framställningarna om nödvändigheten af att något gjordes till sjöfartens betryggande för detta grund, i regeln adresserades till den norska myndigheten, anhölle fyrdirektören om upplysning, huruvida det kunde väntas, att den svenska administrationen ville taga sig af saken.

Till svar härå yttrade lotsstyrelsen i skrifvelse den 30 september 1895, bland annat, beträffande Grisbådarna, att på den enda äldre tillförlitliga svenska karta, å hvilken gränslinjen funnes utlagd så långt ut i sjön, gränsen vore dragen norr om Grisbådarna, till följd hvaraf dessa grund måste anses ligga inom svenskt territorium samt lotsstyrelsen följaktligen böra vid dem anordna något varningsmärke, men att, då utläggandet af ett fyrskepp vore förenadt med högst betydande kostnader såväl vid första anskaffningen som vid årliga underhållet, grundens utmärkande genom ett sådant för den närmare framtiden icke torde kunna ifrågakomma.

Sedan Kungl. Maj:t därefter uppå lotsstyrelsens underdåniga framställning den 22 maj 1896 anvisat behöfliga medel till, bland annat, erforderlig utprickning af Grisbådarna, blef detta grundflak — däruti inbegripet den del däraf, som kallas Sköttegrundet — under år 1896 utmärkt medelst 5 järnkonprickar, hvarför anskaffningskostnaden uppgick till omkring 6,000 kronor, och den verkställda utprickningen bragtes genom kungörelse till hela den sjöfartsidkande allmänhetens äfvensom till vederbörande norska myndigheters och främmande nationers kännedom, utan att någon som helst invändning mot svenska kronans rätt att sålunda förfoga hvarken då eller sedermera från norsk sida låtit sig afhöra, för så vidt icke såsom ett försök i denna riktning finge betraktas den från norsk sida helt nyligen vidtagna åtgärd att, utan att därom på förhand underrätta lotsstyrelsen, väster om Grisbådarna utlägga en ljudboj, hvars geografiska läge under februari månad 1900 uppgifvits vara Lat. 58° 54' 25" N., Long. 10° 47' 55" O. Grw., eller, om territorialgränsen i analogi med nådiga kungörelsen den 5 maj 1871 ansåges ligga 4 nautiska minuter till sjöss från de yttersta öfvervattensskären, här Heja och Västra Klöfningen, strax innanför (öster om) nämnda gräns och icke obetydligt söder om den gränslinje mellan de båda länderna, som af de svenska kommissarierna

förslagsvis uppdragits. På grund af hvad sålunda i detta ärende förekommit vore lotsstyrelsen fortfarande af den mening styrelsen år 1895 uttalade, att hela grundflaket Grisbådarna, däri det så kallade Sköttegrundet inbegripet, måste anses ligga inom svenskt territorium och gränsen alltså dragas på det sätt lotskaptenen i Göteborg föreslagit.

Efter det frågan vunnit den utredning, för hvilken jag nu redogjort, har densamma varit föremål för öfverläggningar emellan bägge rikenas statsråd. Därvid har icke någon betänklighet mött mot godkännande af den utaf kommissarierna samfälligt föreslagna gränslinjen från det inre af Idefjorden till den förutnämnda punkten XVIII å den af kommissarierna begagnade kartan. Däremot har enighet om någon bestämd gränslinje i afseende å området därutanför icke kunnat uppnås, emedan man icke från någondera sidan ansett sig kunna afstå från anspråket på Grisbådarna med det där befintliga, ganska betydande hummerfisket. För att förekomma tvister emellan befolkningen å ömse sidor om rätten till detta fiske kräves emellertid ett afgörande. Och då frågan om gränslinjens rätta sträckning, på sätt af den föregående redogörelsen framgår, ingalunda är klar, samt denna tvistefråga icke är af beskaffenhet att på något sätt beröra de förenade rikenas inbördes statsrättsliga förhållande, utan endast afser rätten till ett territorium af jämförelsevis ringa betydelse, har det syntts lämpligt, att frågan icke afgöres af Konungen i sammansatt statsråd, utan hänskjutes till afgörande af en särskild för ändamålet tillsatt skiljedomstol. Ett stöd härför har äfven varit att hämta däraf, att ett sådant förfarande användts för afgörande af en gränstvist emellan Österrike och Ungern. På grund af särskilda år 1897 antagna lagar bemyndigades nämligen den österrikiska och den ungerska regeringen att öfverlämna fastställandet af en emellan dessa länder uppkommen sådan tvist till afgörande af en skiljedomstol, som regeringarna hade att anordna. Skiljedomstolen sammansattes så, att hvardera regeringen utsåg en skiljeman och dessa till tredje ledamot och ordförande i rätten kallade schweiziska förbundsdomstolens dåvarande president. Domen afkunnades den 13 september 1902.

Hvad angår den nu ifrågasatta skiljedomstolens sammansättning, har det utan vidare varit gifvet, att från hvardera riket borde utses ett lika antal ledamöter, och har detta antal ansetts lämpligen kunna bestämmas till två. Dessa borde sålunda utses i hvardera rikets statsråd. För att pluralitet inom domstolen med visshet skulle kunna erhållas, har det emellertid varit nödvändigt, att säte därstädes bereddes ytterligare en femte

person, som tillika borde föra ordet vid domstolens förhandlingar; och har det utan tvekan ansetts kunna öfverlämnas åt de fyra först kallade att utse den femte ledamoten. Då emellertid, om det ock ej vore sannolikt, att de fyra ej skulle kunna enas om valet af den femte, sådant dock skulle kunna inträffa, har det ansetts, att man borde meddela någon bestämmelse jämväl för ett sådant fall; och har därvid af samma skäl, som föranledt, att afgörandet af tvisten öfver hufvud ansetts kunna undantagas från beslut i sammansatt statsråd, den utvägen valts, att Hans Maj:t Konungen skulle anmoda något främmande statsöfverhufvud att utse någon person att såsom femte ledamot och ordförande inträda i rätten. Reglerna för domstolens inre ordning och för förhandlingarna äfvensom ställe för domstolens sammanträde hafva ansetts kunna öfverlåtas åt domstolen själf att bestämma. En förutsättning har varit, att parterna å ömse sidor ej skulle vara bundna, hvar af sina kommissariers år 1897 afgifna förslag, utan äga att inför domstolen framställa de påståenden uti förevarande hänseende, hvartill de kunde finna sig befogade. Att en i behörig ordning afkunnad skiljedom angående den omtvistade gränslinjens rätta sträckning skall vara slutligt bindande för bägge rikena är uppenbart. De gemensamma utgifterna hafva ansetts böra emellan rikena fördelas med hälften på hvartdera, medan naturligtvis hvartdera riket bör få vidkännas sina egna omkostnader. För att det ifrågasatta skiljeförfarandet skall komma till stånd fordras gifvetvis, att bägge rikenas representationer därtill gifva sitt samtycke.

I öfverensstämmelse med hvad nu yttrats hafva, vid ärendets föredragning den 15 innevarande månad uti ett i Kristiania hållet sammansatt norskt och svenskt statsråd, de närvarande svenska och norska statsrådsledamöterna hemställt, att Kungl. Maj:t behagade

dels godkänna den af de svenska och de norska kommissarierna år 1897 gemensamt föreslagna gränslinje mellan Sverige och Norge från det inre af Idefjorden till punkt XVIII på två, kommissariernas förslag åtföljande kartor,

dels föreskrifva, att utmärkandet af denna gränslinje skulle verkställas af därtill utsedda kommissarier, en från hvartdera riket, och

dels förordna, att frågan om gränslinjen mellan Sverige och Norge från ofvannämnda punkt XVIII ut i hafvet, så långt territorialgränsen går, skulle hänskjutas till afgörande af en särskild skiljedomstol i öfverensstämmelse med hvad förut anförts, för så vidt de två rikenas representationer därtill gifve sitt samtycke.

Denna hemställan blef af Kungl. Maj:t bifallen.»

Med anledning af hvad sålunda förekommit, hemställde chefen för civildepartementet, att Kungl. Maj:t måtte hos Riksdagen göra nu förevarande framställning.

Statsutskottet, till hvars behandling Kungl. Maj:ts förevarande proposition remitterats, har därjämte fått till sig öfverlämnade de yttranden, som vid remissen afgifvits af ledamöter utaf Riksdagens båda kamrar. Af dessa yttranden inhämtas, att erinringar framställts, bland annat, mot ärendets handläggning i sammansatt norskt och svenskt statsråd. Då emellertid statsutskottet icke har att ingå i pröfning beträffande frågans konstitutionella behandling, kunna dessa erinringar icke föranleda något vidare yttrande från utskottets sida.

Om än utskottet anser det hafva varit önskvärdt, att gränstvisten kommit till afgörande i de för behandling af ärenden, som angå de två rikena, vanliga formerna, vill dock utskottet i det läge, hvaruti frågan nu befinner sig, och med särskildt afseende därpå, att det här gäller skiljaktiga uppfattningar om tolkningen af bestämmelser, som tillkommit, förrän unionen ingicks, för sin del icke motsätta sig, att i det nu föreliggande fallet ett skiljedomsförfarande må äga rum.

Det är enligt utskottets mening af synnerlig vikt, att det uppdrag, som varder öfverlämnadt åt skiljedomstolen, blifver noggrant begränsadt från de olika sidorna, så att det icke kan obehörigt vare sig inskränkas eller utvidgas. Härvid vill utskottet särskildt framhålla betydelsen af att den uppfattning af Sveriges rättsanspråk, som häfdats och utvecklats af de myndigheter, som haft att yttra sig i frågan, efter det att kommissariernas af år 1897 utlåtande afgifvits, i hela sin betydelse och omfattning kommer till det beaktande, som den i hög grad förtjänar. Så kan och bör enligt utskottets mening ske, om vid affattningen af de påståenden, som från svensk sida komma att till den blifvande skiljedomstolen framställas, bestämd hänsyn tages till de utredningar och upplysningar, som förutnämnda myndigheter framlagt i fråga om rätta sträckningen af gränslinjen från den i statsrådsprotokollen omförmälda punkten XVIII till territorialgränsen.

Mot bestämmelserna, att i hvardera rikets särskilda statsråd skulle utses två skiljemän och att skiljemännen skulle gemensamt på förhand välja en femte skiljeman, som tillika skulle fungera som domstolens ordförande, likasom mot bestämmelserna dels om reglerna för domstolens

arbetsordning, förhandlingar och säte, dels om skiljedomens bindande kraft samt om omkostnaderna för densamma, finner utskottet ej anledning att göra någon annan erinring, än att utskottet förutsätter, att till skiljemän utses personer, som på grund af sin föregående utbildning kunna antagas vara i stånd att, utan hänsyn till annat än hvad en noggrann sakutredning af rättsfrågan må gifva vid handen, träffa sitt afgörande.

Däremot kan utskottet icke tillstyrka förslaget, att under viss förutsättning valet af femte skiljeman skulle anförtros åt ett främmande statsöfverhufvud, som Hans Maj:t Konungen skulle därom anmoda. Naturligast — synes det utskottet — skulle det hafva varit, att, om pluraliteten af de fyra skiljemännen icke kunnat enas i sitt domslut, de förenade rikenas Konung skulle skilja dem emellan. Men om det nu befinnes vara ändamålsenligt, att de öfrige skiljemännen välja den femte, som tillika skulle vara domstolens ordförande, så anser utskottet, att bestämmas bör, att vid lika röstetal härvid valet af femte skiljeman skall öfverlämnas åt Hans Maj:t Konungen.

Utskottet finner visserligen ej någon betänklighet mot, att till femte ledamot af skiljedomstolen må utses en främmande stats undersåte, men att öfverlämna valet af honom åt ett främmande statsöfverhufvud anser utskottet icke böra ifrågakomma. En främmande inblandning af sådan natur i de förenade rikenas inbördes förhållanden synes utskottet vara i och för sig otillräddig, och den skulle kunna i framtiden medföra följder, som böra undvikas.

Under framhållande af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer utskottet,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må på det sätt bifallas, att Riksdagen medgifver, att frågan om sträckningen af sjögränsen emellan Sverige och Norge från den i protokollet i sammansatt norskt och svenskt statsråd den 15 mars 1904 och i statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 26 mars 1904 omförmälda punkt XVIII ut i hafvet, så långt territorialgränsen går, må hänskjutas till afgörande af en särskild skiljedomstol, i öfverensstämmelse med hvad i protokollen är anfördt, dock med den ändring, i afseende å valet af en femte skiljeman, som tillika skall vara domstolens ordförande, att, därest de fyra först ut-

sedde skiljemännen vid detta val stanna i lika röstetal,
valet skall öfverlämnas åt Hans Maj:t Konungen.

Stockholm den 22 april 1904.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.

Reservation:

af herrar *P. Pehrson, S. G. von Friesen, H. Andersson, N. Boström,*
G. Odqvist, J. A. Sjö, N. Nilsson och *C. J. Ödman;*
af herr *A. Petersson.*